

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת לך לך תשע"ט

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ואגדלה שמך והיה ברכה (יב, ב)

כתב רש"י, ואגדלה שמך – שלא יקראוך עוד אברם כי אם אברהם. ואח"ז הביא רש"י עוד, ואגדלה שמך – זהו שאומרים אלוקי יעקב. כתב הגה"ק מהר"ש מאוסטרופלי לפרש, ששאלו המפרשים למה לא אומרים אלוקי ישראל? אלא שכתבו המקובלים שיש לכון בברכה הראשונה בשמו"ע ש"אברהם יצחק יעקב" מניין האותיות זה י"ג, דהיינו שיש י"ג אותיות כמניין 'אחד', שהאבות הק' יחדו שמו של הקב"ה בעולם.

ואם היה כתוב 'אלוקי ישראל' היה מניינם י"ד, לכן כתיב יעקב, אמנם אם שמו של אברהם היה נשאר 'אברם' היה אפשר לומר 'אלוקי ישראל' כיון שירד אות ה'. וזה הפירושו: ואגדלה שמך – זהו שיקרא שמך אברהם וממילא 'ואגדלה שמך – זהו שאומרים אלוקי יעקב' שכלן לא אומרים אלוקי ישראל אלא אלוקי יעקב.

(הרב החיד"א בחומת אנה בשם רבני אשכנז, בנין דוד)

ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את (יב, יא)

בגמרא (בבא בתרא טז, א) "אברהם אפילו בדידיה (באשתו) לא איסתכל, דכתיב הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את, מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה". הקשה המהרש"א שם "ויש לדקדק היאך לא היה מסתכל אברהם בשרה מעולם כדקאמר הכא מדכתיב הנה נא עתה ידעתי וגו' והרי אמרו בפ"ב דקדושין אסור לאדם שיקדש אשה עד שיראנה שמה יראה בה כו', ואברהם אבינו קיים מיילי דרבנן ואפי' ע"ת כדאמרינן בימוא, וי"ל דודאי ראה אותה בנעוריה קודם שנשאה מדרב יהודה שמה תתגה כו', אלא דאחר שהיתה נשואה לו לא ראה אותה מתוך צניעותה והוא חשב כי לא עמדה ביפיה בזקנתה, כי היתה בעת הזאת לפי הכתובים יותר מס' שנה, ולפי שעי' מעשה הסתכל בה עתה כדאימא בתנחומא וראה שעמדה ביפיה מהפלא שנעשה בה בת כ' כבת ז' ליופי כו' וע"כ אמר עתה לפני זמן זקנותך ידעתי כי יפת מראה את".

העולם מתרצים, שכל החשש של שמה תתגה שייך במי שעתידי להסתכל עליה, אבל אברהם שהרי לא הסתכל עליה לא היה חשש זה של שמה תתגה. בהקשר לזה מספר הרב אליהו דיסקין בדרך הלצה, היתה פעם עיירה שהראש הקהל החזיק עצמו שיותר חשוב הוא מהרב דמתא, כשהגיע שמחת תורה, התעקש הראש הקהל שלא יתנו "חתן תורה" לרב, אלא שימכרו, והוא עצמו קנה את העליה בשבילו. לאחמ"כ ערך "קידוש" גדול לכבוד שקיבל "חתן תורה".

הרב, שהחליט שצריך לשים את ראש הקהל במקום, נשא דברים בקידוש ואמר כך: לכאורה הרי הגמרא אומרת שאסור לאדם לקדש את האשה עד שיראנה, ואם כן נשאלת השאלה איך יכול ראש הקהל להיות "חתן תורה" הרי אף פעם לא ראה את התורה? איזה מותיב לה ואיזה מפרק לה? במקום שאינו עתיד להסתכל עליה אין את החשש, (כאמור בהג"ל) ולכן שפיר יכול ראש הקהל להיות "חתן תורה".

ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה. (יב, י)

הקשני א' התם פירש"י [שמות י"ד י'] ופרעה הקריב התאמץ עצמו להקריב, הכא אמאי כתיב הקריב ולא קרב. ואמרי לי ישיש לפמ"ש הרמב"ן ז"ל שאברהם חטא במה שיצא מארץ הקדושה ושלכן נענשו בגלות מצרים ע"י הרעב וכ' עוד שגם בזה חטא באומרו אמרי נא אחותי את ולא בטח בה' שיעשה לו נס, והנה לא זכר שום עונש על חטא הזה האחרון, ואומר אני שלא חטא בזה אחר שכבר ידע שחטא לא סמך עצמו על זכותו שיעשה לו נס על זה הדרך שהוא נגד רצונו ית"ש. וזה שאמר הפסוק ויהי כאשר הקריב והתאמץ ללכת מצרים שלא כדת ע"כ אמר הנה נא יש לדאוג וכו' כפירש"י וק"ל:

(חתם סופר)

אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך (יב, יג)

הנה לכאורה הוא כפל לשון "למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך". ונראה הכוונה הנה אח"כ אמר ואברם כבד מאוד בכסף ובוהב וילך למסעיו. ופירש רש"י שהלך לפרוע הקפותיו הנה ע"ד הלצה יש לומר, לכך אמר ואברם כבד מאוד בכסף ובוהב, דהנה מדרך הטבע אף אם יהיה לאדם אלפי דינרי זהב לא יהיה לו למשא, והיינו מצד שהדבר חביב עליו כ"כ עד שהכל לא יהיה עליו למשא. אמנם זהו דוקא כשהממון הוא שלו, אבל אם המעות שיש לו אצלו הוא משל אחרים בפקדון, טוב נתפך זה למשא עליו כיון שאינו שלו. א"כ, ה"נ אצל אברהם אם היה הממון נשאר בידו משלו לא היה הממון למשא עליו כלל, אך כיון שידע שלא יהיה לו הממון רק יצטרך לפרוע מזה הקפותיו, א"כ הוי ממון של אחרים, לכך היה עליו למשא. וזשה"כ ואברם כבד מאוד מאוד בכסף ובוהב ולכן היה עליו למשא משום דוילך למסעיו שהלך לפרוע הקפותיו ולכן היה כבד בכסף ובוהב. זה י"ל דרך הלצה.

אבל אליבא דאמת, זה אינו, דוודאי היה חביב על אברהם מה שהלך לפרוע הקפותיו דפריעת בעל חוב מצוה, אך י"ל בכל דבר מצוה השטן עומד כנגדו לבטלו ולעכב הענין, אבל בדבר שאין בו מצוה כלל בזה אין השטן מתנגד עליו לבטלו וכמו שמצינו במדרש גבי העקידה שעשה השטן א"ע כנהר ונחל וכמה מניעות כדי לבטלו ממצוותו, כן ה"נ עשה השטן את הכסף למשא על אברהם כדי לבטלו מן המצוה של פריעת חוב.

(אמרי שפר להגה"ק ר"ש קלוגר)

כתב ב"דרישה" על חו"מ סימן רמט:

שונא מתנות יחיה. וכן מצינו באברהם שאמר (בראשית יד כב כג) **הרימותי ידי וגו' אם מחוט ועד שרוך וגו'** והא דלא מייתי הגמרא והפוסקים ראייה מזה משום דאפשר למימר איהו דאחמיר לנפשיה ממדת חסידות יתירה דהוה ביה. גם יש לומר משום דהוה מלך סדום רשע לא רצה לזכות אותו בקבלתו ממנה ממנו על דרך וחסד לאומים חטאת (משלי יד לד) וזהו שאמר (שם) ולא (יאמר) [תאמר] אני העשרתי. והא שקיבל מפרעה ואבימלך היה נימוקו עמו דלשם מצוה קעביד כדכתיב בכל אחד תשובותו בצדו דאצל פרעה כתיב (בראשית יב יג) **אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך** שקשה איך מסר שרה לזנות בשביל הנאתו ועוד שהקדים הטפל דהיינו למען ייטב לי בעבורך ואיחר העיקר דהיינו וחיתה נפשי בגללך. אלא הענין היה שאמר אמרי נא אחותי את כדי שכל השרים והמושלים יחניפו לי בעבורך בסברם שאתן אותך להם לאשה ואני לא אתנך לשום אחד מהם ולא יהיה שום אחד רשאי לפגוע בי שיירא מהשר השני שגם כן דעתו עליה וישמור נפשי מאחרים וכן כולם נמצא שקבלתו המתנה היא כדי שישברו שהיא באמת אחותו ושיתננה להם ועל ידי כן יחיו הוא והיא ואל יפגעו בהם רשעים ולהציל נפשו ולאפרושי מאיסורא קעבדי והשתא אתי שפיר דקאמר דעל ידי שייטבו לי כל אחד בעבורך וחיתה נפשי בגללך וגם באבימלך הוצרך לקבל כדי שלא יאמרו לאחר שהתעולל בה כרצונו דחה אותה לחוץ כדרך שעושים לזו' וכדפירש רש"י (ד"ה לכל) על מה שאמר הנה הוא לך כסות עינים (בראשית כ טז).

ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת אשתו ואת כל אשר לו (יב, כ)

בגמרא (סוטה מו, ב) "ואמר ר' יהושע בן לוי בשביל ארבעה פסיעות שלוה פרעה לאברהם שנאמר ויצו עליו פרעה אנשים וגו' נשתעבד בבניו ארבע מאות שנה שנאמר ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה".

למה זכה לארבע מאות שנה עבור ארבע פסיעות? מבאר אופן נפלא בספר אור תורה להגה"ק מאוסטרובוצא זי"ע עפ"י הגמרא בסנהדרין (ק, א) "תניא רבי מאיר אומר במדה שאדם מודד מודדין לו", ופירש רש"י "אם מדד ונתן לצדקה לפני מלא חפניו, הקדוש ברוך הוא מודד בחפניו ונותן לו", דהיינו שהאדם מקבל את שכרו לפי מידותיו של הקב"ה, ואם כן, מגיע לפרעה שכר כארבע פסיעות של הקב"ה כביכול. ובגמ' עירובין (מב) כתוב שפסיעה של אדם היא אמה, א"כ מגיע לו שכר ארבע אמות של הקב"ה כביכול.

והנה כתיב בישע"י "שמים בזרת תיקו", ויש מפרשים שהכוונה על עובי הרקיע שהוא כזרת'. ובירושלמי ברכות (פ"א ה"א) איתא שמהלך הרקיע הוא חמישים שנה. יוצא שזרת – דהיינו חצי אמה – של הקב"ה הוא מהלך חמישים שנה, א"כ 'אמה' הוא מאה שנה, לכן קיבל ארבע מאות שנה כנגד ארבע פסיעות.

(אור תורה)

וילך למסעיו וכו' עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. (יג, ג)

פירש"י שלא שינה מאכסניה שלו. נ"ל דקרא רצה לאשמעינן שבחא דאברהם, דדרך האדם כשישיג עושר משנה דירתו ודר בעליות מרווחות, וגם בדרך משנה מאכסניה גרועה לטובה ממנו, אבל אברהם לא ביקש גדולות ומותרות ולא שינה אכסניה שלו, וגם לא שינה מקומו ואהלו, והלך אל המקום אשר היה שם אהלו בתחלה, אל מקום המזבח וכו', ויקרא שם אברם בשם ה', אשמעינן שבחו שלא הטרידו העושר מעבודת ה' ומלזכות רבים, אלא הלך אל מקום המזבח ויקרא שם אברם בשם ה', שהקריא בשם ה' ב"ה ככתחלה וק"ל,

(כתב סופר)

ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון (יד, יח)

כאשר התודועו פעם אחת רבינו הקדוש מפרמישלאן עם הגאון הצדיק ר' שלמה קליגער אמר הרבי ר' מאיר ז"ל אשר כוונת הפסוק הוא ללמד אותנו שבאים פוגשים שני צדיקים זה בזה, צריך כל אחד ללמוד מחבירו מה שאין בו הוא עצמו. וזהו "ומלכי צדק" זה שם שהיה שר התורה, "הוציא" מאברהם מדת "לחם ויין" זה מדתו של אברהם "הכנסת אורחים", "והוא" רצה לומר אברהם הוציא "משם" מדת "כהן לאל עליון" ללמוד תורה יומם ולילה כי זאת היתה מדתו של שם.

יש סיפור ידוע - הכומר מפראג הסית את המלך נגד היהודים. השיג הסכמתו שיערך ויכוח פומבי על הגשר הנטוי על הנהר. אם הכומר ינצח, יזרקו את היהודים למים השוצפים, ואם היהודים ינצח, יזרקו את הכומר. הודיעו לרב, וגזר תענית. בא עגלון ואמר: "אני מוכן להתייצב לויכוח".

(חתם סופר)

ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם (זי, ה)

בספר בנין דוד הביא בשם מוה"ר ש מוילנא מדברי הגמ' (ברכות יג, א) שהקורא לאברהם עובר בעשה או בלאו, ואילו הקורא לישראל יעקב לא עובר כיון שאהדריה קרא, וכלשון הגמרא: "לא שיעקר יעקב ממקומו אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו". ובגמ' ב"ק (מא, ב) "את" הטפל לבשרו", שמהמילה 'את' דרשינן "טפל", וא"כ מדויק היטב בפסוקים, שכאן אצל אברהם כתוב "ולא יקרא את" שמך אברהם" דהיינו שאפי' טפל לא יקראו, משא"כ אצל יעקב כתיב "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל" ולא כתב "את" כיון שכ'טפל' אכן נשאר שמו יעקב.

(בנין דוד)

מאוצרות המגידים

"לא הרהר אחר מדותיו"

"בעשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכלום, להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו עליו השלום" (אבות פ"ה מ"ג). וה'תוספות יום טוב' הביא פרוש רש"י: "ועמד בכלום", שלא הרהר אחר מדותיו. כלומר, אין זו רבותא ששמע בקול ה' והלך מארצו, או לעקדה. שהרי ידע שהכל מה', ברצונו נותן וברצונו לוקח. ובכלל, איך יכול נברא להפיר צווי בוראו. אבל הרהור הלב, הוא הרבותא. שהרי באיוב [גדול הנאמר באיוב יותר ממה שנאמר באברהם] (בבא בתרא טו ע"ב) נאמר: "בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו" (איוב ב, י), בשפתיו לא חטא אבל בלבו חטא (בבא בתרא טז ע"א), ואברהם אבינו לא הרהר כלל אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא (רש"י שמו"ו ט). "עמד בכלום" כצור חלמיש! ומה הם עשרת הנסיונות -

ענה העגלון: "פשוט מאד! יהודי פשוט אני, ולומד חומש עם עברי-טייטש, תרגום לאידיש. הגעתי לדברי רש"י, "לא ידעתי פרושו" (ויקרא יג, ד), ולא הבנתי. עינתי בתרגום, וראיתי שהמתרגם מודה: איני יודע מה הפרוש. חשבתי לעצמי: אם המתרגם החכם לא ידע, הכומר הגוי ידע?!... צריך לדעת שהקדוש ברוך הוא מסובב המאורעות והוא נותן התורה. כמו שמבינים אנו שהתורה עמוקה, וכשאנינו מבינים תולים אנו בקוצר השגתנו, ואך יומרה תהיה מצידנו לנסות להבין הכל, כך גם במאורעות החיים - היה בבני ברק יהודי מבולבל, תלמיד חכם מסכן ששכלו משובש. יום אחד עיין בתוספות ולא הבינו. החליט לקרוע את התוספות מדרך הגמרא!

הזדעזעו: מה אתה עושה! אמר: "התוספות טובים, יש להוציאם!" מבינים אתם, הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל כותב בשרון לב: "לא זכיתי להבין, וה' יאיר עיני". והוא, המסכן המשובש, קורע את התוספות! טענו: "אבל יש עוד תוספות מהצד השני!" אמר המסכן: "אוי לרשע ואוי לשכנו"... צוחקים! כלום מבינים שזה שבוש שכל כשזה נוגע לתורה הקדושה, לתוספות הקדושים. וכשזה נוגע למאורעות, למעשה אלוהיין?...!

זמירות ברית בין הבתרים נאמר לאברהם אבינו עליו השלום: "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי, ואחרי כן יצאו ברכש גדול" (בראשית טו, יג-יד). וחקרו רבותינו (הרמב"ם, הלכות תשובה פ"ו ה"ה והראב"ד שם, רמב"ן ורמב"ם בחיי כאן, ועוד) מאחר שנגזר שבני ישראל ישעבדו ויעונו, מדוע נעשו המצרים על שקיימו בישראל גזרתו של מקום.

והרץ רבנו בחיי זצ"ל, וזו לשונו: "ותדע, כי אם נגזר על ראונו שיהרג, ונכתב ונחתם עליו בראש השנה כן, לא ינקה ההורג אותו אף על פי שעשה הנגזר. כי הוא רשע בעונו ימות, ודמו מיד ההורג אותו אף על פי שעשה הנגזר. כי הוא רשע בעונו ימות, ודמו מיד ההורג יבוקש, כי בודאי לחטא ולעברה נתכוון. ופוסוק מלא הוא: 'הוי אשור שבת אפי ומטה הוא בידם זעמי, בגוי חנף אשלחנו... והוא לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשב' (ישעיה י, ז-ז). למדך הכתוב שהקדוש ברוך הוא גזר לישראל השבת והמטה הוא כדי להצר להם, ואף על פי כן הענישו לבסוף, ככתוב (שם, יב): 'אפקד על פרי גדל לבב'. משום שאף על פי שנגזר המעשה, לא היתה כונתו לקיים מצות ה' יתברך וגזרתו, כי אם דרך שנאה, וכדי להגדיל מעלתו ולהרחיב את מלכותו. וכן היה הענין בנבוכדנצר, שהוא ועמו נצטוו מפי הנביא להחריב את ירושלים, ככתוב: 'הנני נתן את העיר הזאת ביד הכשדים וביד נבוכדנצר מלך בבל והציתו את העיר הזאת באש' (ירמיהו לב, כח-כט), ומצינו שנענש כסנחריב: 'לכן כה אמר ה', הנניפקד אל מלך בבל ואל ארצו כאשרפקדתי אל מלך אשור' (ירמיהו נ, יח).

ותרץ רבנו בחיי זצ"ל, וזו לשונו: "ותדע, כי אם נגזר על ראונו שיהרג, ונכתב ונחתם עליו בראש השנה כן, לא ינקה ההורג אותו אף על פי שעשה הנגזר. כי הוא רשע בעונו ימות, ודמו מיד ההורג אותו אף על פי שעשה הנגזר. כי הוא רשע בעונו ימות, ודמו מיד ההורג יבוקש, כי בודאי לחטא ולעברה נתכוון. ופוסוק מלא הוא: 'הוי אשור שבת אפי ומטה הוא בידם זעמי, בגוי חנף אשלחנו... והוא לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשב' (ישעיה י, ז-ז). למדך הכתוב שהקדוש ברוך הוא גזר לישראל השבת והמטה הוא כדי להצר להם, ואף על פי כן הענישו לבסוף, ככתוב (שם, יב): 'אפקד על פרי גדל לבב'. משום שאף על פי שנגזר המעשה, לא היתה כונתו לקיים מצות ה' יתברך וגזרתו, כי אם דרך שנאה, וכדי להגדיל מעלתו ולהרחיב את מלכותו. וכן היה הענין בנבוכדנצר, שהוא ועמו נצטוו מפי הנביא להחריב את ירושלים, ככתוב: 'הנני נתן את העיר הזאת ביד הכשדים וביד נבוכדנצר מלך בבל והציתו את העיר הזאת באש' (ירמיהו לב, כח-כט), ומצינו שנענש כסנחריב: 'לכן כה אמר ה', הנניפקד אל מלך בבל ואל ארצו כאשרפקדתי אל מלך אשור' (ירמיהו נ, יח).

זמירות הענין בסיפור מעשה.

מקצועות שונים היו ליהודי העירה. האחד חייט והאחד סנדלר, האחד נפח והאחד פחח. גם מקומו של הגנב לא נפקד. יהודי טוב היה, השכים לבית המדרש שחרית וערבית, אבל פרנסה זו פרנסה. קמה משפחה בבוקר והדירה פרוצה, הכל מרוקן. בשרון לב עלה הגנב לבית הכנסת לתפלה ומצא את הגנב. לא היה טעם להתנפל עליו. עושה הוא את מלאכתו. ומה, אם החולה נפטר פוסק הרוקח מלהיות אזרח נכבד?!

הכל ידעו זאת, גם הרב. נסה לרמוז, להוכיח, ואין אל מי לדבר. בוקר אחד עלה היהודי בשרון לב, אמר: 'רבי, היום יום שלישי, יום שנכפל בו ימי טוב', הרב אמר שהוא יום של מזל" - "אכן", אישר הרב. והלילה נפרץ ביתי והכל נגנב! נאנח הרב: "אכן המזל האיר הלילה פניו, אבל לגנב... החליט הרב לשים לזה סוף. אין כוחו בפיו. המתין עד ליום הכפורים, וכוון את הדרשה שלפני "כל נדרי" בעיקרה לגנב שבא לבוש לבן ועטוף בטלית. הזכיר עברות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר, והרעיש את הלבבות בדברי הרי"ף (ב"עין יעקב" שם) שאם אינו מרצה את חברו אין נמחלים גם העונות שבין המאורעות!

הרמב"ם (אבות פ"ה מ"ג) מונה צווי זה, "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך" (בראשית יב, א), כנסיון הראשון שנתנסה אברהם. ויש להבין, מדוע לא מנו את השלכתו לכבשן האש על אמונתו כנסיון. והתשובה פשוטה. אין נסיון, אלא במקום קושי והתלבטות, במקום התחבטות והתמודדות. ואיזה קושי היה בעמידה בנסיון האמונה. וכי יכפור חלילה באלוקי העולם, וכי לא ימסור עצמו להריגה על קידוש השם! אבל נסיון "לך לך" היה קשה, לא מובן: הלא עשה נפשות בחרון, לימד וגייר, ולפתע נצטוו לנטוש הכל, ולהתחיל מחדש. יכול היה להרהר ולערער, לטעון שכבוד שמים מצריך שימשיך כאן מפעלו ולא ינטוש תלמידיו ומוקיריו. ולא הרה ולא ערער. זה נסיון, אותו מציינים!

וידועים דברי הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל, שעל כן אמרו: "בעשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלום". כינוהו כאן בשם "אבינו", כי השריש בנו יכולת לעמוד בניסיונותינו שלנו. ובראש ובראשונה, שלא להרהר ולא לערער. לדעת שאיננו משיגים ואיננו מבינים, וסומכים אנו על אבינו שבשמים המדריך צעדינו. "ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עמך" (תהלים עג, כב). "אדם ובהמה תושיע ה'" (תהלים לו, ז), אלו בני אדם הערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה (חולין ה ע"ב).

לפיכך חייבנו להודות על הרעה כשם שמברכים על הטובה, ופירש הרמב"ם (פירוש המשניות ברכות פ"ט מ"ה) לפי שיש דברים הנראים טובים ואחריתם רעה, ויש רעות שמתבררות כטובה - כפי שספרו בגמרא (ברכות ס ע"ב) שרבי עקיבא הלך בדרך והגיע למקום ישוב. בקש שיארחוהו וליתן לילה, וסרבו. אמר: כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, לטובה. הלך ולן במדבר, והיו עמו תרנגול חמור ונר. באה רוח וככתה את הנר, בא חתול וטרף התרנגול, בא אריה וטרף החמור, ואמר: כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, לטובה. באותו הלילה באו גייסות ולקחו את בני הישוב בשבי. אמר: כלום לא אמרתי שכל מה שעושה ה' לטובה. שאלו היה הנר דולק, החמור נוער או התרנגול קורא, היו באים ושובים גם אותי! אדם חייב לדעת, שאינו יודע. הוא אינו יודע, ואחרים אינם יודעים, רק ה' יודע. מעשה באדם שאמר: הרווחתי תשעים דולרים, בדקה. כיצד? נסע ברכבת ומולו יושב גוי. התפתחה שיחה: "מה מעשיך?" עשיר הוא, בעל אחוזות ונחלאות. "ואתה מה מעשיך?" "אני", אמר היהודי, "מתפרנס משאלת שאלות". הגוי לא הבין, והיהודי הסביר: "הרי אתם מלומדים, ואנו נבערים. אז אני מציע עסקה: אשאל שאלה, ואם לא יודעים תשובה נותנים לי מאה דולרים. ואחר כך ישאלו אותי שאלה, ואם לא אדע אתן עשרה". הגוי הסכים. משכיל הוא, לבטח ידע. שאל היהודי: "לאיזה בעל חיים יש שבע רגלים, שלושה ראשים, ונוצות כתומות?" "איני יודע", השיב הגוי. מעודו לא שמע. שילם את הסכום. "עכשיו תורך לשאול", אמר היהודי. "הבה אשמע, לאיזה בעל חיים יש שבע רגליים ושלושה ראשים ונוצות כתומות?" "גם אני איני יודע", אמר היהודי, והחזיר עשרה. כסבורים אנו שהאחרים יודעים? איש אינו יודע, מלבד הבורא יתברך, מחולל המאורעות!

האדם למקום. בתפלת נעילה מושם הדגש על "למען נחלל מעושק ידיו", ודור המבול עם כל השחתתם לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל - כמה שמח שהדברים פעלו! כזו תפילה, בכאלו דמעות, לא התפלל איש. הגנב התייפח, כתפיו רטטו, עיניו אדמו, ממש: "ואני תפילה", כל מהותו עמידה לפני ה'! אז "לב נשבר ונדכה, אלקים לא תבזה!"

במוצאי היום הקדוש, כשבא להתברך מפי הרב, האיר לו פניו בדברי כתוב: "לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך, כי כבר רצה האלקים את מעשיך!" "אמן ואמן!" ענה הלה בדבקות.

נהנינו ואילך חסל סדר גנבות בעיירה, הא?!" נרעה הגנב: "למה יאמר הרב כן?!" למה יקללו, יכרית מטה לחמו... תמה הרב: "כלום לא חזרת בתשובה, האם לא החלטת לשנות מקצוע?" "אם אדם מצליח מלאכתו, מדוע יחליפנה", תמה הגנב כנגדו.

לא יאומן: "אז על מה התפללת בכזו כוונה? האם בקשת שהקדוש ברוך הוא יצליחך בעבירה?!" "לא, טפש אינני", ענה. "אבל התפללתי מעומק הלב: רבונו של עולם, הרי כשם שמונותני של אדם קצובים לו, כך חסרונותיו קצובים לו (בבא בתרא י ע"א). היום אתה כותב וחותר, כמה ירויחו וכמה יפסידו. ואיך יפסידו, מי במים ומי באש, ומי באבדה ומי בגנבה -

אינ לי אלא בקשה אחת, אנא ממך, הענה לה: כל מי שאתה גוזר עליו שיגנב ממנו השנה, שיהא זה על ידי... מה רוצים ממנו, אפוא. כשם שלא כועסים על הרופא שהוציא אל הפועל את ה"מי בקצו ומי לא בקצו", כך אין לכעוס עליו כשיוציא אל הפועל את ה"מי יעני ומי ישפל"...

מובן, שהבל יפצה פיו: הגזרה גזרה, והגנב יוקע ויענש. כך הגזרה גזרה, ופרעה ילקה וישלם...
"אנה תלכי!"
יום אחד הלכתי ברחוב עזרא בבני ברק, ועוצרת לידי מכונית הדורה. החלון מורד, והנהג גוחן: "לאן הרב צריך?"

"מה זה משנה", שאלתי.
"לאן שהרב צריך, אסיע אותו". וכבר נפתחה הדלת, "יכנס הרב". נכנסתי, המושב היה נוח. עוול שלא לנצלו. "באמת תקח אותי לאן שאני צריך?" "לכל מקום!" הצהיר.

התרווחתי. ברוך שמסר עולמו לשומרים. "אז אני צריך לירושלים." "אין בעיה", אמר, וסובב את ההגה לרחוב גבעת פנחס. "עמדת לנסוע לירושלים", התעניינתי.
"לא. אבל כבר אמרתי, לאן שהרב צריך!"
"טוב, אז יש לי אליך שתי בקשות. אחת, תוריד אותי ליד קו ארבע מאות", האוטובוס הנוסע לירושלים.

"לא בא בחשבון, כבר זכיתי במצוה! מה הבקשה השנייה?" "הבקשה השנייה, שתגלה לי מה פשר הנכונות הזו, להסיע אותי לכל מקום שהוא." "זאת בשמחה. יש לי שעה שלמה לספר".
והוא ספר, כמעט שעה, ספר על ילדות קשה, על אב קשוח, התנגשויות וקצרים. על התמרמרות שגאתה ותסכולים שתפחו.

יום אחד שמע באקראי, שבישוב ליד צפת יש מוסד ממשלתי לילדים חסרי בית, או כאלו הסובלים מהתעללויות והתעמרויות כמוהו, למשל, כך היה בטוח. החליט לעזוב את הבית ולהצטרף לחוסי המוסד. החלטה לחוד, וביצוע לחוד. היה זה חלום כמסו, לברוח אליו בלילות אפלים. אבל יום אחד פרצה מריבה קולנית, אביו צרח והוא השיב, ועזב את הבית בטרקטור דלת. השאיר מאחוריו את התפילין. בכיסו היו כמה לירות, והרי יודקק לכל גרוש. נסע בקו חמישים וארבע לתחנה המרכזית בתל אביב, איתר את הרציף לצפת וברר מתי יוצא האוטובוס. אמרו: בעוד שעה וחצי. מה יעשה עד אז, החליט לשוטט בסביבה. נסער היה, לא היתה לו סבלנות לשבת ולהמתין. החל ללכת, ובטנו המתה ברעב. עבר ברחוב יסוד המעלה, בפאתי מתחם התחנה, והבחין בתכונה ליד בית כנסת מפואר. התעניין, ואמרו לו שמתקיים כאן "בר בי רב", יום שכולו תורה. זכר שפעם לקחו אביו לכזה כנס בבני ברק, והיה שם בצד שולחן עם כיבוד קל, עוגות ושתייה. אם כך, יוכל לשבור את רעבונו. נכנס, ובדיוק הסתיימה ההרצאה. גש עם כולם לשולחן, נטל ומזג ואכל ושתה, ועדיין שעה שלמה לפניו. במקום לשוטט בחוסר תכלית, ישמע דבר תורה.

ואז, כך סיפר, עליתי לדרוש.
"ואני זוכר מה הרב אמר", וצטט את הסיפור ואת הרעיון. ספרתי שהרב מפוניבז' שאנני שאלה. המשנה אומרת (אבות פ"ה מ"ד) שארבע מדות יש בהולכי בית המדרש: הולך ואינו עושה, כלומר לומד ואינו מבין, לפחות שכר הליכה בידו. עושה ואינו הולך, שלומד בבית המדרש שבביתו, שכר מעשה בידו. הולך ועושה, חסיד. לא הולך ולא עושה, רשע.
ותמה הרב מפוניבז': אם יש מי ש"הולך ועושה", הולך לבית המדרש ולומד ומבין ונהנה ומתעלה, אורה זו תורה ועולמו שטוף אור וזוהר, אשריו ואשרי חלקו. אבל בכל בית מדרש, יש שעות כלאו לכל אדם, שהוא "הולך ואינו עושה". עיניו רואות וכלות איך אחרים מצליחים, מבינים וקולטים, שואלים ודורשים, מחדשים מערכות וחוכים להערכה ורואים עולמם בחייהם, והוא אינו קולט ואינו מבין, שמועתו קשה עליו כבדול, והכל נדים לו ומתעלמים ממנו, מה לו פה ומי לו פה. וזה קורה גם בשומעי שיעור יומי או שבועי. באים עייפים ומותשים, הראש בקושי קולט והעיניים נעצמות, אל חבל על הטרחה, וכבר מחליטים שלא לבוא, להדיר רגליהם -

מה עשה אברהם אבינו כשנצטווה על ברית מילה? מסופר במדרש, (תנחומא וירא פרק ג) "באלוני ממרא, ולמה באלוני ממרא? יתברך שמו של הקב"ה שאינו מקפח שכר של ברירה, שלשה אוהבים היו לו לאברהם, ענר, אשכול וממרא, וכיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא שימול הלך לקחת מהם עצה הלך אצל ענר, אמר, כך וכך אמר לי הקדוש ברוך הוא, א"ל ענר: בעל מום רוצה אתה לעשות? שיהיו קרוביהן של המלכים שהרגת באין והורגין אותך ואין אתה יכול לברוח מפניהם. הניחו והלך אצל אשכול, אמר ליה כך וכך אמר לי הקב"ה, א"ל אשכול: אתה זקן, אם אתה תמול יצא ממך דם הרבה, ולא תוכל לסבול ותמות. הניחו והלך אצל ממרא, א"ל כך וכך אמר לי הקב"ה, מה תיעצני? א"ל ממרא: בדבר הזה אתה מבקש עצה! הלא הוא שהצילך מכבשן האש, ועשה לך כל הנסים, והצילך מן המלכים, ואולי כחו וגבורתו היו הורגין אותך, והציל רמ"ח אברים שבך, ומקצת אבר אחד אתה מבקש עצה? עשה כמצותו! אמר הקב"ה יתברך אתה שנתת עצה שימול איני נגלה אליו אלא בתחומך, ה"ד וירא אליו ה' באלוני ממרא."

מדרש זה אומר דרשני. כשנתבונן נראה שיש כאן כמה קושיות עצומות:
א. אברהם אבינו צריך "עצות" עם לעשות דבר ד'?
ב. וכי אלו הם האוהבים של אברהם? שאומרים לא לעשות רצון ד' הרי יש כלל ידוע: "הגד לי מי הם חבריך ואומר לך מי אתה..."

ג. ואם שאלם, זאת אומרת שלא ידע מה לעשות, נו, אז אם הרוב אמרו שלא למול למה באמת כן מל?

ד. ומה השכר שזכה בזה ממרא? שיתגלה הקב"ה בחלקו. מה ה"מדיה כנגד מידה" בזה?

ה. ואיך נבין את דברי המדרש בילקוט שמעוני: (בראשית - פרק כג - המשך רמז קב) "ולמה קורא אותה קרית ארבע שדרו בה ארבעה צדיקים ענר אשכול וממרא ואברהם" וכי אלו הם צדיקים? וביותר, בהמשך המדרש: [למה נקרא שמה קרית ארבע?]"ישמלו בה ארבעה צדיקים אברהם ענר אשכול וממרא", כאן עושים הם ההיפך מה"עצה טובה" שלהם, ומלו את עצמם?

מחמת עוצם הקושיות, נראה לחדש בזה כך:
בהקדם, עניני מצוות מילה, ידוע בספ"ק שטעם מצוות המילה היא כדי להכשיר את הקטן שיהא ראוי לעבודת ד' וכדי להחליש את תאוותיו. ויתכן להוסיף בזה עוד הסבר, ע"י דברי האור החיים הק' בפי תזריע וכן הוא בעוד הרבה ספרים הק' שמחשבות ההורים משפיעים על נפש הילד. וכשנולד ילד ישנו החשש שמא ואולי יופרע ממחשבתם שטבועה בנפשו.

ויתכן, שלכן, ברוב רחמי וחסדיו צוה לנו הקב"ה למול את התינוק כבר בן שמונה ימים, שיקבל את החותם של יהודי, שמעת שכבר יש בו חותם של צווי השי"ת ממילא מוכשר הוא יותר לקיים רצון השי"ת.

ויומתק יותר ע"פ"י מה שמצינו בדיני טומאת כלים שישנם כלים שיוורדים לטומאה במחשבה או במעשה (מסכת כלים פרק כה, ט) "כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה, ואינן עולים מידי טומאתן אלא בשנוי מעשה, שהמעשה מבטל מיד המעשה ומידי מחשבה, ומחשבה אינה מבטלת לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה" יתכן, שלכן, כשנולד התינוק צוה לנו הקב"ה שנחתום בו "שינוי מעשה" "שהמעשה מבטל מיד המעשה ומידי המחשבה" ובזה נכשירו להיות כלי מוכן לעבודת השי"ת. ובאמת לא צריך כאן את המחשבה כלל אלא עצם המעשה שיכשירו.

ועתה נבא אל ביאור המדרש: הקב"ה אמר לאברהם שימול את עצמו. בא אברהם אבינו ואמר לעצמו, מה המטרה ומה הנסיון במצוה זו? הרי כבר עברתי נסיונות קשים בהרבה מזה. הלך אצל ידו לשאלם, בא אצל ענר, ושאלו מה הנסיון בזה, אמר לו ענר: הקב"ה כנראה רוצה שתמסור נפשך אליו, ואם תשאל מה מסירות נפש יש כאן? היתשובה: "שיהיו קרוביהן של המלכים שהרגת באין והורגין אותך ואין אתה יכול לברוח מפניהם". שמע אברהם והמשיך אל אשכול לשמוע מה הוא אומר, אמר לו אשכול: גם אני סבור שהמטרה היא מסירות נפש אבל מטעם אחר: "אתה זקן, אם אתה תמול יצא ממך דם הרבה, ולא תוכל לסבול ותמות". בא אצל ממרא, אמר לו ממרא, לא יכול להיות שהמטרה היא מסירות נפש, שהרי כבר הוכחת עצמך כמה פעמים עם מסירות נפש: הלא הוא שהצילך מכבשן האש, ועשה לך כל הנסים, והצילך מן המלכים, ואולי כחו וגבורתו היו הורגין אותך, והציל רמ"ח אברים שבך", והרי בכל אלו המקרים כבר מסרת נפשך.

אמר לו ממרא, אין הקב"ה רוצה ממך כוונה כזו או אחרת. הקב"ה חפץ במעשה המילה בלבד. שכן כאמור בהנ"ל כאן ע"י המעשה מוציאים וגואלים את התינוק מכל מחשבות הסיגים, ואברהם אבינו הוא הראשון שמקיים מצוה זו, והוא צריך להנחיל לדורות הבאים את הכשרת נפשם ע"י המעשה בלבד, לכן, אף שהוא עצמו הרי לא נצרך לזה כמובן, בכל זאת נדרש ממנו רק "מעשה" בלבד, כמו אצל הקטן הזה שאין לו שום מחשבה ורק מרגיש את עצם המעשה בלבד. וזה מה שאמר לו ממרא: "עשה כמצותו!" רק את העשייה.

בזה מובן הטיב, מה המידה כנגד מידה בשכרו של ממרא, שנתגלה ד' בחלקו, כיוון שהוא זכה להבין שכל המטרה של המצווה היא להכשיר את נפש הילד להשראת אלוקים, לכן נתגלה הקב"ה בחלקו. וכמובן שכל התמיהות נתיישבו בזה מאלהים.

(צינוני תורה)

אברהם אבינו שומע שלוט נלקח בשבי, ויוצא למלחמה. חז"ל מונים לנו עשרה ניסיונות, שבם נתנסה אברהם אבינו - והרמב"ם מונה את הניסיון של מלחמת ארבעת המלכים, כניסיון הרביעי.

לכאורה לא מובן;

אברהם יכל לשבת בבית, לערוך את ליל הסדר כהלכתו, ולמחרת אפילו למסור 'שיעור כללי' ל- 318 החניכים שלו; לוט היה נישאר בשבי, עד שהיו מחליטים המלכים שאין להם בו צורך יותר, וממילא היו משחררים אותו!
נשאלת השאלה - אם כן, מה הניסיון שהיה כאן??? מי ביקש ממנו ללכת ולשחרר אותו?!

ועוד, אם כבר החלטת ללכת ולשחרר אותו, למה ללכת ישר למלחמה ולא לנסות לעשות שלום?!

שאלה נוספת - ואם החלטת כבר לצאת למלחמה, למה אתה לא ממתין אחרי ליל הסדר - שב הלילה, תקיים את מצוות הסדר, ואחרי פסח תצא למלחמה - מה דחוף כ"כ לצאת למלחמה דוקא הלילה?!

יאמר האומר - אם הוא היה יוצא ישר אחרי פסח, הוא היה מפסיד את המימונה!

© **שאלה נוספת** שראיתי, ששואלים המפרשים;

כששרה אמנו נלקחה לבית פרעה - מה עשה אברהם אבינו? התפלל!

נשאלת השאלה - למה לא זרקת חול על הארמון שיתפוצץ?! ©
הרי אברהם אבינו יודע מהי מעלת התפילה - אז למה הוא לא עומד בתפילה גם על לוט??? - שייקח את כל 318 חניכי ביתו, ויעשה עצרת תפילה!
למה כשאשתו בשבי - הוא מתפלל, וכשלוט נלקח לשבי - מיד הוא יוצא למלחמה???

ועוד יש לתמוה, הרי ידוע שאברהם אבינו עושה השתדלות - כשהגיעו לגבול מצרים, הוא הכניס את שרה לתוך ארגז - מה הוא כבר יכל לעשות מול המצרים שטופי הזימה?! אם כן, הוא עשה כל שביכולתו לעשות - הוא לא סמך על הנס.

אם ככה, איך הוא יוצא למלחמת המלכים, בזמן שהוא יודע שאין לו כל סיכוי?!
שאלה נוספת;

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין צט, ב} - ת"ר {במדבר טו-ו} והנפש אשר תעשה ביד רמה {בפרהסיא} דוגמא לזה הוא מנשה בן חזקיה מלך יהודה (ראה מלכים ב, כא) שהיה יושב דודורש בפרהסיא בהגדות של דופי (גנאי), כלומר שהיה מגלה פנים בתורה, ומלגלג על פסוקים ואומר שמשא רבינו כתבם שלא לצורך, וכך אמר מנשה וכי לא היה לו למשה לכתוב בתורה אלא {בראשית לו-כב} ואחות לוטן תמנע ועוד אמר באותו ענין (שם פס' יב): ותמנע היתה פלגש לאליפז ומה הוצרכה תורה לכתוב דברים אלו, הלא הם חסרי משמעות? וכן מה שנאמר {בראשית יד-י} וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה הלא דבר שאינו צריך הוא!
נשאלת השאלה - מה זה משנה אם זה היה בקציר חטים, או בקציר שעורים - מה זה משנה לנו מתי זה היה?

מסבירה הגמרא את הפסוקים שלגלג עליהם מנשה - דאתן עלה מיהת ומשכבר באנו לך, אנו שואלים: {בראשית לו, כב} אחות לוטן תמנע מאי היא - מה הוא בא ללמדנו? מבארת הגמרא: תמנע בתו של שיער החורי, אחותו של לוטן בת מלכים הואי היתה דכתיב {בראשית לו-כט} אלוף לוטן אלוף תמנע וכל אלוף הנזכר בתורה מלכותא בלא תאגא היא שר גדול, כמותו כמלך, אלא שאינו מעוטר בכתר מלכות. והנה לוטן זה, ירש את שררת ה"אלוף" משעיר אביו, אבי כל משפחת החורי, ונמצא שאחותו תמנע היתה בתו של מלך. בעיא לאיגורוי רצתה תמנע להתגורר. ובאתה אצל אברהם יצחק ויעקב ובקשה מהם שייגורוה ולא קבלוה הלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו, כי אמרה מוטב תהא שפחה לאומה זו לבניהם של האבות, דהיינו לאליפז בנו של עשו בן יצחק ולא תהא גבירה מלכה לאומה אחרת לחורים בני שעיר! וזהו מה שבא הכתוב "ואחות לוטן תמנע" ללמדנו, כמה היתה גדולתו של אברהם אבינו, וכמה היו משתוקקים להידיק בזרוע, עד שבת מלכים כתמנע העדיפה להיות פילגש בביתם. נפק יצא מינה נולד ממנה עמלק דצערניוהו לישראל שגורם הרבה צער לישראל. שואלת הגמרא: מאי טעמא נענשו האבות בכך? בכוונה הגמרא: משום דלא איבעי להו לרחקה משום שלא היה להם לרחק את תמנע ולמונעה מן הגירות, ועל כן הענישם הקב"ה ומסר את ישראל צאצאיהם בידי צאצאיה. כעת מבארת הגמרא את הפסוק השני שלגלג עליו מנשה: וילך ראובן בימי קציר חטים אמר רבא בר' יצחק אמר רב מכאן לצדיקים שאין פושטין זיהו בגזל שהם מדקדקים ביותר בגזל, שהרי אנו מוצאים שראובן הקפיד לצאת לשדה אחרי הקציר דוקא, כי אז אין בעלי השדות מקפידים ולא אכפת להם שבני אדם יטיילו בשדותיהם, וכך נמנע מן הגזל!

אם כן, כל מילה הכתובה בתורה היא קודש קדשים! - אין סתם! כל מילה נצרכת! התורה מקדישה י"א פסוקים למלחמות: ארבעה מלכים נגד חמישה - כן שילמו מיסים/לא שילמו מיסים, י"ב שנה עבדו/י"ג שנה מרדו, למלך פלוני קראו ככה, ולמלך אלמוני קראו ככה;

נשאלת השאלה - בשביל מה צריכים את כל הפרטים הללו???

כדי להבין את יסוד הדברים, נצטרך תחילה לבאר דברי מדרש;

מספר המדרש {בראשית רבה, פרשה מב, אות א} - ויהי בימי אמרפל מלך שנוער (בראשית יד, א), רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי פתח (תהלים לו, יד טו): חרב פתחו רשעים וגו' חרבם תבוא בלבם וגו', מעשה רבי אליעזר בן הורקנוס שהיו אחיו חורשים במישור והוא חורש בהר ונפלה פרתו ונשברה, אמר לטובתי נשברה פרת, ברח והלך לו אצל רבי יוחנן בן זכאי, והיה אוכל קוזוות אדמה, עד שעשה פיו ריח רע, הלכו ואמרו לרבי יוחנן בן זכאי ריח פיו של רבי אליעזר קשה לו, אמר לו כשם שהבאיש ריח פיו על התורה, כך יהיה ריח תלמודך הולך מסוף העולם ועד סופו.

לאחר ימים עלה אביו לנדונו מנכסיו, ומצאו יושב דודורש וגדולי מדינתו יושבים לפניו, בן ציצית הכסת ונקדימון בן גוריון ובן כלבא שבונו, ומצאו יושב דודורש הפסוק הזה, חרב פתחו רשעים וגו', זה אמרפל וחבריו. להפיל עני ואביון, זה לוט. לטבוח ישרי דרך, זה אברהם. חרבם תבוא בלבם, (בראשית יד, טו): ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם.

אומר המדרש **[בראשית רבה, פרשה מב, אות ב]** – אמר רבי אבון כשם שפתח בארבע מלכיות, כך אינו חותם אלא בארבע מלכיות, (בראשית יד, ט): את כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים ואמרפל מלך שנער ואיריך מלך אלסר, כך אינו חותם אלא בארבע מלכיות, מלכות בבל, ומלכות מדי, ומלכות יון, ומלכות אדום. רבי פינחס בשם רבי איבו פתח (מיכה ד, יב): והמה לא ידעו מחשבות ה' ולא הבינו עצתו כי קצבם כעמירי גרנה, למה (בראשית יד, ג): כל אלה חברו אל עמק השדים, כדי שיבואו ויפלו ביד אברהם, הדיא הוא דכתיב ויהי בימי אמרפל וגו'.

כותב הרמב"ן – אמרו בבראשית רבה (מב ב) אמר רבי אבין כשם שפתח בארבע מלכיות כך אינו חותם אלא בארבע מלכיות וכו' ושם עוד (מב ד בשינוי לשון) ויהי בימי אמרפל מלך שנער זו בבל איריך מלך אלסר זו מדי, כדרלעמר מלך עילם זו יון, ותדעל מלך גוים זו מלכות אדום, שהיא מכתבת טירוניא מכל אומות העולם. המלחמה הראשונה בבריאה, היא המלחמה הזאת – ארבעה מלכים נלחמו כנגד חמישה!

אומרים לנו רבותינו – מקום שמופיע ענין בפעם הראשונה בתורה, הוא הבסיס להכל; ארבעת המלכים, הם היסוד של ארבעת הגלויות – בבל, מדי, יון ואדום! כל מטרת המלחמה היתה, להשמיד את אברהם אבינו ולמנוע את הפצת דבר ה' בעולם – כך כל מטרת ארבעת הגלויות היא, להשמיד את עם ישראל! אבל מה היה בסוף המלחמה? הושיבו את אברהם אבינו על הבמה ואמרו לו: "אתה אלוהינו! אתה מלכנו!" – אמר להם אברהם: "אני לא מלך וגם לא אלהים – הקב"ה הוא מלך!"

(ברוך שאמר)

אברהם אבינו פרסם אלוקותו ית' בעולם

למדנו לעיל שאנו בני ישראל מכירים את הקב"ה בעיקר מצד מעמד הר סיני, שאין לנו שום ספק שהדבר היה, ואנו מאמינים ויודעים הדבר הזה ממסורת אבות, ראינו עין בעין, דברנו עם השי"ת, והוא הראה לנו הכחות והיכולות שלו ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, וכדכתב הרמב"ם שזה היה הקדמה למעמד הר סיני, שהקב"ה פתח עליונים ותחתונים והראה לכולנו לדעת 'כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו'. אך אברהם אבינו דודו שהיה לפני מתן תורה, כשהיה צריך לשכנע את כל ה'טפשים' [לשון הרמב"ם] שיש בורא עולם, לא היה לו מעשה מעמד הר סיני, שזה היה תמ"ח שנה קודם לכן, וא"כ איך הראה לדורו שיש בורא. ואיך הגיע אברהם אבינו למסקנא הזאת שיש בורא. הרי אביו תרח עבד ע"ז, ומה שמצא את נח ושם שהיו צדיקים נסתרים, זה היה אחר שהכיר בבורא, איך התחיל להכיר בו ית', כתב הרמב"ם [ע"ז א, ג]. כיון שנגמל איתו זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל לחשב ביום ובלילה והיה תמה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג ומי יסבב אותו. כי אי אפשר שישבב את עצמו. ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר, אלא משקע באור כשדים בין עובדי כוכבים הטפשים ואביו ואמו וכל העם עובדי כוכבים והוא עובד עמהם, ולכו משוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבוננו הנכונה. וידע שיש שם אלוה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו' ובאמת אנחנו בני ישראל שזכינו לקבל תורה בהר סיני, והקב"ה ברא כאן מליאדי גוים שאין להם מסורה על מעמד הר סיני, ואיך אנו רוצים ללמד את הגוי שיבין ויאמין שיש בורא לעולם. כשהרמב"ם פותח ספר היד אינו מתחיל במעמד הר סיני, כשמדבר בהלכות יסודי התורה התחיל בתחילה ד' פרקים בהתבוננות של אברהם אבינו ולא של משה רבינו, כי דורשים מכל אדם שנברא בשכל שיתבונן סביבו ימינה ושמאלה ויראה מכל בריה קטנה שיש בורא בעולם, פרט אם ירצה לשבש ולהפקיר את דרכיו אז יהיה לו נטיית היצר לסלק החשבון הפשוט ולחפש חשבונות רבים ע"פ טבע, אך בפשטות כש'אדם מתבונן בכל אלו הדברים, הוא מכיר ומשיג שיש בורא בעולם, כמו שהאריכו הכוזרי והרמח"ל. וכן אמר דוד המלך, השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקייע.

והנה בדורות האחרונים גילה הקב"ה כלים נפלאים כאלה, שיתכן שאם היה לו לאברהם אבינו את הכלים האלה, היו לו הרבה יותר חסידים ותלמידים, אלא שהקב"ה מסדר מתי יתגלה כל גילוי וגילוי, הקב"ה הכניס בימינו בתוך הטבע כח של אלקטרוניקה, והוא החליט באיזה זמן יתגלה כל גילוי, כי חכמי הטבע לא ממצאים יש מאין אלא יש מיש.

ולאחרונה מצאו דרך לראות בשתי דקות מה שנהיה בתהליך של שנה, וכשמסתובנים בזה, הרי רק טיפש ושוטה מופלג יוכל לטעות ולומר שהדבר נעשה לבדו, שהרי רואים עין בעין חכמה נפלאה כזאת בכל פרט ופרט, באופן שאין לשער ולתאר. הרי דבר חכם לא נהיה לבד, מה שנעשה לבד זה שנשפך כוס קפה, וגם זה לא נעשה לבד, כי כמה וכמה כחות הכניס הקב"ה בדבר זה שהקפה ישפך למטה, עם כח המשיכה, ולא ישפירץ למעלה על הפנים שאז לא היה כ"כ נעים לכאו', כשנשפך קסת של דיו לא נכתב ספר חכם כזה, הספר הכי חכם שיכול להכתב תחת השמש הוא הטבע בעצמו. מי שיאמר שאלו האותיות וההשוואות נצטרפו מעצמם, הוא שייך לבית חולים למשווגעים.

הדבר הזה שנלמד היום כשעה בעו"ה, יכולים ללמוד מזה מאות אלפי שעות, בתורתו של אברהם אבינו, הגם שבדרך כלל אין אנו עוסקים בזה, כי יש לנו ב"ה תורת משה, שגם שם יכולים ללמוד מאות אלפי שעות, ומתוך התלמוד בבלי וירושלמי גם רואים שיש בורא בעולם, כשיש לנו תורת ה' תמימה משיבת נפש, אין אנו צריכים כל יום לעסוק בתורתו של אאע"ה, כי יש לנו תורת משה עמנו, אך בישיבותיו של אאע"ה היו לומדים דברים אלה שנלמד היום. כי הרמב"ם כתב שכשיהודי מתבונן בדברים אלה, יזכה לבא לאהבת ה' וליראת ה', כמ"ש 'שאנו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, המוציא במספר צבאם' ואמרו חז"ל 'אצטגנינות גדולה היתה באברהם אבינו' והוא ציוה לאנשים להסתכל על השמש והירח ולראות שיש בורא בעולם. הרי שיש מצות עשה להתבונן גם

בואו יגש לביאור המדרש, כפי שמבאר הזוהר הקדוש, והפרקי דרבי אליעזר (ריש פכ"ז):

בא ר' אליעזר בן הורקנוס ומגלה לנו סוד – דע לך, לארבעת המלכים היתה מטרה אחת – " **ויהי בימי אמרפל**" – כל מה שנעשה במלחמת ארבעת המלכים, סבב סביב בנאדם אחד – קראו לו **'אמרפל'** – הוא נמרוד! ארבעת המלכים התאגדו יחד במטרה אחת – " **להפיל עני ואביון**" – לתפוס את לוט!, המטרה הבאה היתה – " **לטבוח ישרי דרך**" – לשחוט את אברהם אבינו!

אם כן, נוכל כעת להבין מה הולך כאן: אומר שלמה המלך **(קהלת ז, יד)** **זה לעומת זה עשה אלקים** הקב"ה נתן לכוחות הקדושה את הכוחות שלהם – לעומתם, הוא נתן גם לכוחות הטומאה את הכוחות שלהם; היסוד הזה מוטבע, עוד מראשית הבריאה; יש את אברהם אבינו שמפיץ את דבר ה' בעולם – לעומתו, יש את נמרוד שכל מטרתו היא מרידה בקב"ה – להפיץ את הע"ז בעולם. העולם כולו עובד באיזון; אם יש את אברהם – יש את נמרוד. אם יש את יצחק – יש את ישמעאל. אם יש את יעקב – יש את עשו. ואם יש את משה – יש את בלעם.

ישנם שני שעירים, המוקרבים ביום הכיפורים – שעיר לה', ושעיר לעזאזל שמוקרב לכוחות הטומאה; **אומרים רבותינו – עזאזל** אותיות זה לעומת זה עשה אלהים. **אומרת התורה: (יד, יב) ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם וילכו והוא יושב בסדום.**

שאלנו – לכאורה, הפס' היה צריך להיות כתוב בצורה אחרת? **אומרים המפרשים – 'ויקחו את לוט ואת רכשו'** – אתה יודע מה הרכוש של לוט?! – שהוא **'בן אחי אברם'**! – שכל המלחמה היתה, למען המטרה הזאת – שהוא אחיינו של אברהם! הם לא נזקקו – לא לכסף שלו, ולא לרכוש שלו, אלא רק לאברהם!

לוט נלקח בשבי – אומרת התורה: **(שם יג) ויבוא הפליט ויגד לאברם העברי; אומרים חז"ל בבראשית רבה, פרשה מב, אות ח] – (בראשית יד, יג): ויגד לאברם העברי... רבי יהודה אומר כל העולם כולו מעבר אחד הוא מעבר אחד ... 'אמרפל' – הוא נמרוד – רוצה להחזיר את כל העולם מן העבר האחד, מבלי שיהיה עבר שני – לחזור בחזרה למה שהיה בדור הפלגה – (בראשית יא, א) **שפה אחת ודברים אחדים** זה שאברהם היה מן העבר השני, על זה היתה המלחמה! – כל המלחמה היתה, למנוע הפצת דבר ה' בעולם! אם זו היתה כל מטרתם, אמר אברהם אבינו: "אם ככה, עכשיו אני יוצא למלחמה!" "אה, אבל אתה תמות!?"**

"אני יודע! אבל אני הולך לקדש שם שמים בעולם!" – אם המלחמה היא על קידוש שם שמים – אם המלחמה היא כנגד דבר ה' בעולם – אז הרגע יוצאים למלחמה ולא אחרי פסח!

אם אלה הדברים בס"ד, נוכל כעת להבין טוב מאוד: נכנסו ב"ה לחודש מרחשון. בחנוניות כבר ישנה אווירה של חנוכה – כבר מוכרים סופגניות, אז ממילא תיקנו לנו חז"ל – שלושים יום קודם החג, דורשים בהלכות החג, וששים יום קודם החג – אוכלים סופגניות ☺

בחנוכה, יוצאים י"ב חשמונאים למלחמה, כנגד ממלכה שלמה של ויונים! לעומת זאת, בימי מרדכי ואסתר כשהיתה הגזירה של – **(אסתר ג, ג) להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד** – מה אמרה אסתר המלכה ??? – **(ד, ה) וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונערתי אצום כן – הולכים להתפלל!!**

נשאלת השאלה – בתקופת החשמונאים יצאו למלחמה, ובתקופת מרדכי ואסתר התפללו – מה ההבדל???

גוף ונשמה! **אומרים רבותינו** – כשהמלחמה היא על הגוף שלנו – על זה אנחנו יכולים רק להתפלל, כי הכל בידי שמים! אבל כשהמלחמה היא על הנשמה – על זה צריכים לצאת ולהילחם בכל הכוח!

בפורים רצו להשמיד את הגופים – לא דרשו לעבור על שום עיקרי הדת. לעומת זאת בחנוכה, רצו להשמיד את הנשמה – ניסו לבטל שבת, חודש, טהרה ומילה – לכן יוצאים למות על קידוש ה'!

אמר אברהם אבינו: "כשפרעה לקח לי את שרה, הוא לא התכוון להעביר אותו מעיקרי הדת, אלא הוא רוצה את אשתי – מה עושים במצב כזה? מתפללים! אבל כשמנסים למחות את שם ה' מן העולם, צריך לצאת למלחמה – אפילו במחיר של מוות – לקדש שם שמים בעולם!"

אומר הזוהר הקדוש (ריש פ' לך לך) – לא לוט היה הכתובת של ארבעת המלכים, אלא אברהם. אותו הם חיפשו. אבל כדי לגרום לאברהם לצאת למלחמה, הם נצרכו לחטוף את לוט תחילה.

אם אלה הם פני הדברים, נוכל להבין את היסוד הנפלא:

מבטיח הקב"ה לאברהם אבינו – "ואגדלה שמך" – איך? אחרי מלחמת המלכים, הקב"ה עושה לכבודו נס, ומלך סדום יוצא לכבודו מבור הסידי; כעת כבר כולם מאמינים בנס אור כשדים – עושים כולם במה אחת – "אל עמק שוה הוא עמק המלך", ומשיבים את אברהם עליה וממליכים אותו עליהם – כעת כולם יודעים מי זה אברהם, ומתפרסים שמו בכל העולם!

אם ככה, נוכל כעת להבין מדוע כותבת לנו התורה את כל סיפור המלכים בהרחבה: באים חז"ל ואומרים לנו, שארבעת המלכים הם כנגד ארבעת הגלויות שצריכים ישראל לעבור עד ביאת משיח צדקנו;

ומסויים, וזה 'מנווט' אותו בדיוק למקום הראוי לו לנחות שם ולהצמיח דור חדש של אותו האילן. גואלד, מי עשה כל זה.

עוד סוג זרע יש שהוא מצויד עם כלי תעופה שעוד לא המציאו חכמי הטבע, יש לו ששה כנפיים ועל ידם הוא עף ופורח למקומו, להקלט ולהצמיח אילן חדש כמותו.

באזור מדינות אוסטרליה הצמיח הקב"ה סוג 'פול' שנתקיים בו ענין 'שלח לחמך על פני המים', כי האילן מפריש הרבה זרעים סגורים בתוך 'מזוודה' והם צפים על פני המים, הזרע וה'מזוודה' שלו שניהם יונקים חיות מהמים וצפים למקומות מרוחקים מאד, ויש עולים על פני האדמה ומזרעים אותו הצמח מחדש. כנהר האושן מיקיאה עד ארבע מאות אלפי מיני צמחים, ואין בעלי החיים נוגעים בהם, והם שטים ונוסעים נסיעות רחוקות להגיע לאיים רחוקים ששם יוכל להצמיח זה הזרע. ויש שבאמצע הדרך מזדעזע המזוודה ומתפרק מעוצמת המים, ונשארים הזרעים לבדם צפים על פני המים, עד שיבואו לארץ מבטחים ויעלו ויצמיחו הזרעים. וכך יכולים למצוא זרעי מדינה זאת במדינה אחרת.

הרבה מהזרעים באים ממקום למקום ע"י הנמלים, כי הקב"ה יצר את הזרעים באופן שבראש הזרע 'מרוח' צוף מתוק שהנמלים אוהבים אותו, וכך הם לוקחים את הזרעים, והזרע סגור מאד חזק באופן שאין הנמלה יכולה לפצח את התרמיל. והנמלה לוקחת אותם למערותיה ושם לאחר שמסיימת ללקק הזרע, מזרע הזרע את זרעו ועומד ומצמיח אילן חדש מעל פני האדמה. מי זרע את הזרעים האלה? הנמלים - הרשעים הטובים מאת הבורא יתברך שמו.

וכמו שהנמלה מסייעת ל'עץ פרי עושה פרי', יש גם עופות שעושים מלאכה זאת. הנה לפניכם מין אילן שזרעיו טמונים בתוך גוף האילן, וזה העוף שלפניכם יש לו מקור דק שמתאים בדיוק להוציא אלו הזרעים, והוא אוהב מאד את אלו הזרעים, לכן הוא מנקר ומוציא הזרעים, חלק מהם הוא אוכל, ומכניס בפיו ריבוי זרעים, חלק ממנו אוכל העוף בו ביום, וחלקו השני הוא טומן לאפיקו בתוך האדמה, אם יבא יום קשה שלא יהיה לו מזון, אך הקב"ה עוזר ולא מגיע שום יום קשה, והזרעים נצמחים שם בעומק האדמה, ומגדלים דור חדש מעל פני האדמה. והנה אתם רואים איך היא פורחת למקום רחוק ביער שאין שם אילנות אחרות, והיא טומנת את שאר הזרעים שבפיה בדיק רחוק ביער שאין שם אילנות אחרות, והיא לאלו הזרעים להטמן בתוך פני האדמה. וכן מכסה בקצת תבן את האוצר שלה, וכך עשתה מעשה חרישה וזריעה, ופורחת לה לאילן שני ומביאה משם עוד זרע אילנות.

וכך ניטעים אילנות גם הרים גבוהים כמו שווייץ וכדו', שהיינו מתפללים איך מגיעים שם אילנות גבוהים, מי עלה למקומות מסוכנים כאלה לנטוע אילנות? אלו הם הצפרים שהקב"ה משתמש איתם לעלות עד לראשי ההרים עם הזרעים, וכך מתמלאים ההרים הגבוהים באילנות. כך הקב"ה עושה כבר ה' אלפים ותשע"ו שנה.

עתה נראה את הסוגיא בכבא בתרא לגבי שרשי האילן היורדים למטה בתוך עובי האדמה. כי הינו שם מצלמה כזאת בתוך האדמה שיוכלו לצלם את תהליך התפשטות שרשי האילנות בתוך האדמה. והנה אתם רואים שהשרשים מצמיחים סביבם כמין צמר גפן שיוכל לבלוע כמה שיותר מים ולחלוחית, ויש לו שערות סביב השרשים שיוכל לקלוט הלחות, וכך צומחים האילנות הגבוהים מעל כל פני האדמה, מלאים עם פירות להחיות בהם נפש כל חי, אנשים ובעלי חיים.

ועתה ניכנס לראות בתוך גזע העץ, כולו מלא שרשים רבים, יש בתוכו כמה מיני צינורות, חלקם יונקים מים מן האדמה, חלקם מעלים שומן מיוחד מתוך עומק כדור הארץ, והכל עולה ע"י מערכת כמו ריאה של אדם, שמעלה לחות מלמטה ומעלה לכל הענפים הגדולים וגם הקטנים עד שזה כנס לתוך העלה ולתוך הפירות, וכך יש מתקנות התפוח ולחות התפוח, כל זה תוצאה מהצינורות שבתוך הגזע. וכל עלה יש לו צינור מיוחד לפלוט המותרות של הלחות שנכנסו בו. וכל זה בחכמה נפלאה שברא הקב"ה.

ועתה נתבונן דבר מפליא פלאות, אין אילן בעולם שעליו דומים לשל חבירו, ותפקידם של העלים הוא כדי לקלוט קרני השמש, במקומות שיש שמש לרוב אין צריך עלה מיוחד ומתוחכם, אך במקום שהשמש מאירה שם רק לשעות מיוחדות, צריך עלה מיוחד שיקלוט כראוי כל אור של השמש וישמור עליו. וכשנתבונן בתוך העלה בפנים, נראה שיש בו מערכת נוראה וכל זה כדי לקלוט אור השמש לצורך הפרי והאילן. וקולטי השמש שיש לנו על הגג, היא תופעה מבווישת מאד שהכינה האנושות כלפי חכמת הבורא שעשה בכל עלה ועלה שבמליוני סוגי האילנות שבכדור העולם, שכל אחד מהם יספוג את השמש, והמתקנות, והלחות, והחמצן. ובלילה היא נחה כדי לעכל כל מה שקלטה במשך היום.

ויש עלים שיש להם נטיה להתכופף לכיוון השמש, לעומת קולטי השמש שלנו על הגג אינם מסתובבים לכיוון השמש. תחילה נתבונן מה שנעשה בתוך העלה, נדמה לנו שהעלה הוא דק מן הדק, הנה לפניכם מה שנעשה בתוך העלה, כל אלו התנוזות שבתוכה, הם קרני השמש שקלט העלה, והוא חלק ממתקנות הפירות כמ"ש 'ומגד תבואות שמש'. וכשהשמש זורחת הם נפתחים, כשהיא שוקעת הם נסגרים. ובלילה הם מתבטלים ומכניסים עצמם שהפירות יוכלו להתמתק כתוצאה מקרני השמש.

והנה לפניכם שהעלים מתכופפים כפי תנועת גלגל השמש. הקב"ה הכניס בו תכונה שיוכלו העלים להסתובב ממש לעומת השמש, הכל כדי לקלוט קרני השמש. ויש עלים שאינם גבוהים, עשה הקב"ה שיש להם כיוון לכל צד וצד. שיוכל לקלוט כל קרן שמש שבא מכל צד.

עוד נס פלא עשה הבורא ית"ש בכל העלים, כיון שהעלה אינו מיעד להחזיק מים עליו, אלא לקלוט אור השמש, ואם ישארו המים עליו, הרי יתעפשו או ישברו, לכן עשה הקב"ה לכל עלה ועלה ממליארדי העלים בעולם 'מרוב' מיוחד שיוכלו המים לרדת בנחת מן הצד ולא ישארו לשכון בכוד על העלה. וכך ירדו המים למטה סמוך

בחכמת הטבע, ולא צריך לזה כלים מיוחדים, די בהתבוננות על פרוסת לחם פשוטה ועל פתוח פשוט שגדל וצמח עם עלה בצד, וגבעול באמצע, ובוהו יראה שיש בורא בעולם.

הנה הקב"ה ברא את העולם בששה ימים, וכיון שהיום יום שלישי, נדבר היום מהבריאה שברא הקב"ה ביום השלישי. 'תדשא הארץ דשא', עשב מזרע זרע, עץ פרי עושה פרי למינו, אשר זרעו בו על הארץ והיה כן' נתבונן רק בזה הפסוק, איך עשה הקב"ה את הדבר הזה, וכונדע מספיק שלא רק עשה זאת אז בששת ימי בראשית, אלא מחדש בטובו בכל רגע ורגע מעשה בראשית, כמ"ש הבעש"ט 'בדבר ה' שמים נעשו', הדיבור קיים ועומד, כל אלו העשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

הנה אנו מתגוררים במקום מיושב על כדור הארץ, והאדם הוא קצת שותף בכיכול בצמיחת האדמה, ע"י שהוא חורש, זורע וקוצר דש וכו' והוא כאילו מסייע שהדבר יצמח. אך יש מקומות רבים בעולם שאנשים לא הגיעו לשם, במדבריות רחוקות, ובהרים הגבוהים, שם הקב"ה 'לבדו' עושה הכל, במקום שאין שם 'כחי ועוצם ידי'. הרי לפניכם תמונה של יער ענק בדרום אמריקה סמוך לנהר אמזון הידוע, הנה נופל כעת אוצר ענק של זרעים מלמעלה על האדמה, והוא צמח שלם שבתוכו יש עשרים זרעים שנופלים למטה על אדמת היער, הקב"ה נתן טל ומטר, ועובר זמן עד התרמיל מתפרק והנה יוצאים הזרעים מעצמם על האדמה, התרמיל כבר לא קיים, והנה הזרעים נרטבים ויוצא מהם צמח חדש, וכדי שהצמח יוכל לראות את השמש, הרי יש לו קושי, כי הוא נמצא ביער עבות של עצים גבוהים, וקשה לו מאד לקבל מאור השמש הנצרך לגדלתו, לכן יש לו עלים, שתפקידם של העלים הם 'קולטי שמש' [כמו שיש לנו על גג הבית] כי כח השמש נצרך מאד לצמיחת האילנות. וכיון שזה הצמח אין לו כח של גזע לגדול למעלה, לכן מתהלך לו זה הצמח על האדמה עד שהוא מוצא סמוך אליו איזה אילן שיש לו גובה, והוא נצמד אליו ועולה למעלה עד שיוכל לקבל מאור השמש להחיות את עצמו. והוא יודע בדיוק נורא לאן לחזור עד האילן הבא, והוא עולה עליו יותר ויותר למעלה, בינתיים אין לו עלים כיון שאין לו עדיין קרני השמש, בינתיים הוא חי על חסדי השורש שזמנו יצא, אך כשעולה על האילן הגדול הוא כבר מגיע לקרני השמש, באותה שעה צומחים לו עלים לקלוט את השמש. [התהליך הזה לוקח כחודש, ואנו רואים את זה בכמה רגעים ספורים ע"י חכמת המצלמה המהירה] בתחילה יוצא עלה אחד, והוא קולט מאור השמש, והוא אחוז גדול מחיות העליון שיצמיח פירותיו, שהם מצורפים מכמה כוחות, מים, שמש, וכח האדמה מכדור הארץ, בכחם הוא מצמיח את פריו. כפי עלייתו יותר גבוה, גודלים העלים יותר בהרחבה, כיון שיש להם יותר קרני שמש לקלוט, לכן הם גדלים ביותר. וכך יוכל לקיים 'עץ פרי עושה פרי'.

ועתה נראה צמח נוסף, המכונה 'שן הארץ', שהוא צמח ידוע שעושים ממנו הרבה תרופות, ובראש ישראל יש ממנו הרבה, אם יפלו זרעי הצמח למקומם למטה, לא יהיה להם מקום לגדול, כי אביהם ואימם משאצים שם, ואין משאצים להם מקום לצמוח לעצמם, לכן צריכים הזרעים לפרוח למקום מרוחק שיהיה שם אדמה פנויה שיוכלו להכות שם שורש ולגדול ולצמוח לעצמם. מה עשה הקב"ה, שבין הפרחים יוצאים 'אוצר של זרעים' שכל זרע יש לו מצנח בפני עצמו ומתחתיו זרע, והמצנח הזה מפריח אותו למקום מרוחק ששם ינחת ויוכל להכות שורש במקום שעוד לא זרוע בזה הצמח.

כשנתבונן איזה חכמה נפלאה יש בזה, הרי אם היה הזרע מדי כבד, או המצנח מדי כבד, לא היה יכול הזרע לפרוח למקומו, והנה אנו רואים איך יוצא זרע אחד ונתלש ממקומו, ויש לו מעל ראשו מצנח שיוכל לפרוח באויר למקום מרוחק מאביו ואמו, ולפתוח חיים חדשים. הכל מדויק לפי כובד הזרע. אם היה המצנח יותר מדי כבד, היה נופל כאבן על פני האדמה, לכן נתן לו הקב"ה אופן כזה שיוכל לפרוח ולהתיישב במקום אחר, שם יוכל להכות שורש ולגדול מחדש. וכל זה לצורך אכילת בעלי החיים, פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, הרבה מיני ברואים נהנים מזה הצמח, וכן הרבה תרופות מבוססות על זה הצמח. והנה לפניכם בתמונה אלפים ורובבות מזה הצמח, וכל אחד יש לו מצנח, ולזה הקב"ה משיב את הרוח שנישב על הכנפיים שלהם שילכו להצמיח במקומות חדשים.

תמונה נוספת של יער עבות במקום מרוחק מאד, כל היער מלא עצים גבוהים, גדולים וקטנים, וכבר לא נשאר מקום להצמיח כאן עוד אילנות. מה עשה הקב"ה, עשה חכמה נפלאה ממש כמו מטוס, כי כל זרע זרע מעוטף באוצר של צמר גפן כזה, וע"י הרוח נפרד הזרע המעוטף מהאילן, וכל אחד מהם פורח למרוחק שיוכל להקלט שם. וחשיבות האילנות האלה מאד נחוץ לאדם שבביל החמצן שהוא נושם, כי החוקרים דאגו לפני כמה שנים שמא אסור לנשום את האויר מחמת ריבוי קציצת האילנות, אך לאחרונה עשו בדיקה חדשה, ונרגעו החוקרים הבהולים, כי ראו שיש הרבה יותר אילנות בעולם ממה שעלתה על דעתם. כפי הנראה מי שברא את הכל, כבר סידר שיהיו אילנות מספיק לחמצן נקי באויר שיוכלו בני האדם לנשום לרווחה.

והנה לפניכם עוד אילן שמפריד ממנו זרע קטן עם תכונות של מטוס ממש, זה מבייש את מטוסי הבואינג בעוצם חכמה שיש בזרע זה, הנצרך מבורא העולם שני כנפיים מזעריים שבני צדדי באופן שדויק בגודל שיקלוט לרוע האילן, וכפי כובדו כן אוור ועובי הכנפיים שלו, נורא נוראות, אם היה אוור הכנפיים יותר מדי לפי אותו הזרע, לא היה יכול לפרוח ולבא על מקומו לנחות במקום פתוח שיוכל לנטוע עצמו שם ולהצמיח אילן במקום שיהיה לו אור השמש בשפע כפי צרכו. מי עשה את החכמה הנפלאה הזאת? הרי הראשונים שהמציאו את המטוסים לפני שהיו מנועים, אז התבוננו בזה הזרע ולא הצליחו להעתיק את חכמת הזרע הקטן הזה.

עוד סוגי זרעים יש שהקב"ה נתן להם את חכמת ההליקופטר ולא של המטוס, שיש להם כנף אחת מעליהם שמסתובב במהירות ע"י הרוח, והוא בגודל מדויק

שמתאים לאותו האילן שהיא צריכה להאביק, שכשהיא תלך לאילן השני ללקק את שלה, יפול זה האבק על הפרח השני, ויוציא את הפרי בשעה טובה.

יש מיני אילנות שמאביקים זה את זה ע"י נענוע מעצמם ע"י הרוח, [ומזה משתעלים באביב] ומזה הנענוע יוצאים רבבות אבק ממנו, והולכים לאילן השני שהוא הוציא כלי קיבול דביקים, שאם רק יגע בהם אבק אחד יוכלו להוציא את הפרי.

אך יש אילנות שהעברת האבק הוא ע"י המעופפים, כל עוף יש לו צבע שהוא אוהב, זה ירוק וזה לבן וזה אדום, ויוציאים מכל פרח ופרח מיני גבעולים מלאים אבק, ואין אילן מתאבק מעצמו שא"כ יצאו פירות מקולקלים מאד, רק כל אחד צריך להאביק את חברו, לכן מתכופפים בעלי האבק למטה, ורק משאיר את הבית קיבול למעלה, ויושב ומצפה לקבל אבק משכנו הטוב. ואח"כ יפריח את האבק שלו כלפי מעלה להשפיע לשכיניו. וכך הוא במליוני אופנים שיש במערכת הצומח.

יש כמה וכמה מיני בעלי חיים שמסייעים לידי ההאבקה הזאת. הנה ציפור מיוחדת שנהנית מסוג העלה הזה, ויש להם כיפה על ראש לקבל מהעלה את האבק, היא אוכלת מלמטה, ובנתיים נתכסתה על ראשה וצוארה באוצר צהוב של האבק, ואח"כ כשבאה לאכול מהאילן השני היא מאבקת אותו.

יש עוד מין עוף שהצוף נמצא בעומק, נתן לה הקב"ה מקור יותר ארוך, ואינה יכולה לקבל את הדבש, מבלי להאביק את ראשה. הרי שהפרח בנוי בצורה שלא תוכל לשתות מבלי לקבל אבק על ראשה, כל פרח מתאים לפי העוף שלו. לפי אריכות המקור. ולפי האבק שיתאים על ראשה.

יש מין אילן שביקש לחסוך, אינו רוצה להוציא פרחים, לכן הוא עושה מתוך העלה מין צבע שימשוך את הציפור המיוחדת, ותחת העלה יש אוצרות ששם נמצאים האבק, והעוף בא לאכול מזה האילן, ואינה ניגשת אל האדום שבעלה כי יודעת שהצוף נמצא בשורש האילן, לכן ניגשת אליו לינוק, ובנתיים נתאבק ראשה וכנפיה, והיא כפורחת עלתה נצה באילן השני.

יש פרחים ארוכים שצריך לשון באורך חצי מטר להגיע אל הצוף, עשה הקב"ה בעל חי שיש לו לשון ארוך חצי מטר לקחת הצוף והאבק. ואין הלשון נשברת בכניסתה לאותו גבעול המתאים לגופה בדיוק רב, ובנתיים רועדת ומתאבקת בגופה להאביק את האילן השני. ויש גם מין פרח מיוחד, שהכיין לה הקב"ה ששה חיצים לבנים לדעת בדיוק היכן להשחיל את לשונה הארוך ולשתות מהצוף ולצאת.

והרי הוכחה שאותו בורא של יום שלישי הוא גם הבורא של יום חמישי, כי הכל תואם כאחד. הרי שהבריאה צועקת שה' אלקינו שברא את הפרחים הוא ה' אחד שברא את החיות והעופות.

וכן יש לכל עוף אמונה ובטחון שלא יקח אף אחד את מזונו, כי עשה הקב"ה שהצוף שלה מוסתר באופן כזה סגור, שרק היא עם תכונותיה מסוגלת להוציא את הצוף ממקומו. ולפי האבק שצריך להשיגה. כל פרח ועומק לפי אריכות לשון הציפור שלה.

עוד חידוש עשה הקב"ה שיש פרח שרק הדבורה מסוימת מסוגלת להוציא את הצוף והאבק ממנו, לכן כשיגש אליו סוג עוף או פרפר אחר, לא יוכל לפצח את גבעול האבק והצוף, רק הדבורה יש לה תנועת הרקדה ורעידה כזאת, שהיא לבדה מסוגלת לפתוח האבק, כי זה הצוף מוכן לה מששת ימי בראשית, לה לבדה.

ולא עוד אלא שכל פרח יש לו שטח נחיתה לפי אותו העוף שצריך לשכון עליו, כל אילן הכין שטח נחיתה לפי העוף המתאים לו, כל בעל חי מוכן לה שלחן, כסא, צלחת, סכין ומזלג, לפי הוגל שמתאים לה. היא מקבלת ומשפיעה, מקבלת ומשפיעה.

כל זה הראה הקב"ה לאנשיו לראות שאין עוד מלבדו יתברך, וכתב הרמב"ם שכשמתבוננים בזה הוא אחד מהדרכים לבא לאהבתו ויראתו יתברך שמו. כולם מקבלים מזונם ופרנסתם, ואין אדם נוגע במה שמוכן לחיבורו, רק האנשים למען הבחירה אין יודעים מזה, ומסתובבים מודאגים, איך יכולים לכפור ולחשוב שהקב"ה נתן להם מזונם באופן מיוחד ומכובד, ואנחנו מובחרי הבריאה עוד חושבים שאנו בעצמינו מתפרנסים, ואנחנו בעצמינו קונים לעצמינו אוכל ושתיה, הרי בעולם החי הכין הקב"ה לכל אחד מה שהוא צריך, כך יבא להכרה שהקב"ה לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

זה היה שיעור קטן על פסוק אחד בתורה 'תדשא הארץ'.

(הגרמ"י רייזמן)

בדרך הדרוש

ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך ואעשך לגוי גדול וגוי' (יב, א) במדרש אל אעשך לגוי גדול לכהן גדול, וקשה למה הבטיח אותו לעשותו לגוי גדול. כדי לבאר זה אקדים מה שכתבו מפרשי התורה דאברהם קנה ארץ ישראל בהילוך, ואיתא בגמרא (בבא בתרא דף צט, ב) מן שהיתה דרך הרבים עוברת לתוך שדהו וכו' ור' אליעזר רבים במאי קנו ליה בהילוכא דתניא הלך בה לארכה ולרחבה קנה מקום הילוכו דברי ר"א וחכ"א אין הילוך מועיל כלום עד שחיוץ, אמר ר' אלעזר מ"ט דר"א דכתבי קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתנה, ורבנן התם משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי. ואיתא חילוקי דעות מזה בפוסקים, והכריעו דגבי רבים הילוך קונה כמו דא"י פלוגתא מזה בגמ' והכריעו נמי בזה דאדם חשוב קונה בהילוך כמו רבים וכדמשני התם משום חביבותא

דאברהם הוא דקאמר ליה הכי, והיינו משום דאדם חשוב שאני. והשתא א"ש ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וגוי אל הארץ וגוי, והיינו כדי שיהא קונה בהילוך, וקשה הא אין הילוך קונה אלא נבי רבים ואברהם שהיה יחיד אין בדיון שיהא הילוך קונה, ע"ז בא המדרש ואעשך לגוי גדול לכהן גדול וא"כ הוה אדם חשוב וכרבים דמי ודו"ק. ואפשר לומר נמי מה דאיתא עוד במדרש ואעשך לגוי גדול, אותה אומה שכתוב בה כי מי גוי גדול אני מעמיד מנך, דר"ל לפי דעה זו דדוקא רבים קונים בהילוך אבל יחיד אינו קונה בהילוך אפילו אדם חשוב, א"כ הדרא קוישא לדוכתא האין קנה אברהם בהילוך והא אין יחיד קונה, לכך אמר אותה אומה שכתוב בה כי מי גוי גדול אני מעמיד מנך, וא"כ הוה דינן כרבים מחמת זה שייצאו מנן אומה גדולה ושלמה ודו"ק (בא ישועה ונחמה - שנת ת"צ)

(מדרש יונתן)